

Livia Viitol

ÕPETAJANNA SAABUMINE

Hommikust saadik püsis linna kohal lämmatav kuumus. Pärastlõunal hakkas taevasse kogunema tumedaid pilvi. Tal oli vaja pärast tööd bussijaama minna, et ülejäämiseks päevaks Riia bussile pilet võtta. Rahvusvaheliste liinide kassad olid õnneks seitsmeni lahti. Oli uue aastatuhande algus, puhkuste aeg kestis ja kõik, kes vähegi said, need ka reisisid. Pilet käes, suundus ta linnaliinide peatusse, kuhu oli kogunenud palju rahvast nagu ikka sel kellaajal. Ta nägi, kuidas buss, mille peale ta minna kavatses, ümber nurga pööras ja peatusse sõitis. Paar jooksusammu ning juba oli ta keset inimsumma.

Trügida talle ei meeldinud, ta ootas kannatlikult bussi kõrval, kuni suurem rahvahulk oli peale läinud. Silmanurgast märkas ta, kuidas üks pikas taevas-sinises seelikus ja sama värvi jakis naine kaht kohvrit käe otsas hoides, kolmandat kuidagiviisi järel lohistades bussi poole rühkis. Naises tundus olevat midagi kummalist ja see ei puudutanud ainult rõivastust, mis näis turisti kohta veider. Kohvrid olid suured, ilmselt oli üks neist väga raske, sest naine oli seda vinnates keskkohast looka vajunud nagu liigendnuga. Näis, et veel hetk ja ta kukub ühes kohvrikuhjaga keset tänavat maha, kuid ometi pidas ta vastu. Süsimustade juuste alt suurte prillide tagant vaatasid puuriva pilguga silmad.

Naise näol oli etteheitev ilme.

„Kas see buss läheb kesklinna?“ küsis ta imeliku aktsendiga inglise keeles.

„Jah, läheb küll,“ vastas tema. Ukse kõrval istuv mees ruttas naisele appi kohvreid bussi tõstma ning tegi talle enda kõrval ruumi. Buss oli rahvast tuubil täis ja ukse kõrval asuvatest istmetest kaugemale minna näis võimatu.

Sõidutalonge naisel muidugi ei olnud. Ta võttis rahakoti ja küsis äkitselt tema poole pilku tõstes, kuidas ta saaks piletit osta. Ta seletas. Saanud vastuse, naine tõusis ja pressis end juhikabiini poole, käes kahekümnedollariline rahatäht. Juht heitis sellele pika pilgu ja raputas pead. Naine seisatas korraks nõutult ja tõttas siis tagasi oma kohvrite juurde, mis vahekaiku ummistasid.

Korraga meenus talle, et tal peaks rahakoti vahel kümne piletiga talongi-raamat olema. Ise sõitis ta kuukaardiga. Rebinud ühe pileti välja, ulatas ta selle naisele. Naine hakkas midagi raha kohta seletama, kõlistades peos mingeid münte, kuid ta raputas pead: ei jää ta selle ühe talongi pärast vaesemaks! Piletikompostrist ei teadnud naine midagi. Ta võttis talongi uuesti enda kätte, ja kui toiming tehtud, ulatas talongi tagasi naisele. Too seletas, et tuli just Vilniuse bussilt ega tea, kuidas siin linnas asjad käivad, raha oli tal kroonideks vahetamata. Taksoppeatust polnud ta saabudes märganud.

Inimesed silmitsesid neid. Naine peitis talongi rahakotti, puuris teda taas pika pilguga ja teatas, et on Argentinast, ametilt algkooliõpetaja ja tal olevat komme käia igal suvevaheajal maailma eri paigus reisimas. Et neil olevat reisimisel õpetajatele suured soodustused. Seekord otsustanud ta tulla Baltikumi, sest nende ajakirjanduses oli hiljuti Balti riikidest kirjutatud ja ta tahtis neid nüüd oma silmaga näha. Ta kõneles, et oli viibinud viis päeva Vilniuses, seal oli ilus olnud, nüüd kavatses ta sama kaua Tallinnas peatuda, seejärel sõitvat ta aga Riiga ja sealt tagasi koju. Üks kohver olevat tal Vilniusest ostetud raamatuid täis, see olevat tõesti raske.

Ta ei hakanud küsima, kas naisel on iga Balti riigi raamatute jaoks eraldi koh-ver — see oleks mõjunud oma nina toppimisena võõrastesse asjadesse. Teisest maailma otsast siia saabunud kooliõpetaja äratas juba ette võetud pika reisi tõttu respekti.

Buss vuras mööda Juhkentali tänavat, möödus Keskturust, juba lähenes hotell „Olümpiale” ning kohe selle taga valendas välisministeeriumi hoone.

„Taevane arm, kui palju kalleid autosid siin on! Leedus neid küll nii palju polnud. Kas Eestis on nii palju miljonäre?” hüüatas naine üle bussi, kui oli mõni minut aknast välja vaadanud, ning lisas siis rahulikumal toonil: „Argentinas on auto tarbeese ja inimesed sõidavad isegi viie-kuuekümnendaastaste autodega.”

Arvates, et ta peab naisele vastama, pomises ta, et uuel ajal läheb paljudel hästi, aga põhjus võib olla ka selles, et Nõukogude ajal olid autode soetamisel suured takistused. Ta jõudis just ametiühingute kaudu jagatud autoostulubadeni, kui õpetajanna, osutades nimetissõrmega välisministeeriumi esisele roosipeenrale, hüüatas: „Aga lilli on teil vähe! See siin on esimene lillepeenar, mida ma näen!”

Ta ohkas. Naisel oli õigus, lilli oli linnas uue aastatuhande algul endiselt vähe. Ta teadis omast käest, et Riias ehtisid kesklinna tänavaid juba mitmendat suve lopsakad värvilised lilleornid. Siia polnud suurte ja uhkete lilleornide aeg veel jõudnud.

„Lõuna-Eestis on rohkem,” poetas ta siis ja lisas: „Põhja-Eesti kliima on vilets, paljud püsililled ei ela siin talve üle.” Tõsi see ju oli: mida lõuna poole, seda rohkem oli linnades lilli.

Naine ei öelnud midagi, vahtis endistviisi aknast välja ja uuris ümbrust. „Aga lapsed,” kergitas õpetajanna kulme, „miks kusagil palli mängivaid lapsi näha pole? Kas siinsed lapsed ei mängigi palli?” imestas naine ja tema hääles oli kuulda tõelist hämmingut.

Selle peale ei osanud ta midagi vastata. Ega lapsi tõesti õues näha olnud, aga oli suvi ja küllap olid nad maal või rannas. Ja kus nad kesklinnas palli mängiksidki?

Inimesed piilusid vaheldumisi naist ja teda. Õnneks jäi sõita vaid üks peatusevahe.

„Te peate järgmises peatuses maha minema, kui kesklinna tahate,” lausus ta ettevaatlikul toonil.

Naine tõstis üllatunult pilgu. „Nii ruttu! Aga kuidas ma sealt edasi saan, mul pole mingit aimu, kus see hostel asub,” hüüatas ta kohkunult ja tõmbas kohemaid lahti kokkukärgardatud linnaplaani, mille servale oli kirjutatud hosteli nimi ja aadress.

Ta heitis pilgu aadressile, mõtles silmapilgu ning otsustas siis, et läheb samuti maha ja saadab kaugelt saabunud õpetajanna Harju tänav algusse, näitab talle sealt tee kätte — eksida pole ju kuhugi — ja jookseb siis tagasi bussipeatusse, et jõuda järgmise bussiga linna teises otsas elava lapselapse juurde, keda ta sel õhtul hoidma pidi.

Kui ta üles vaatas, märkas ta oma kohkumuseks, et pool taevast kesklinna kohal oli värvunud mustjassiniseks, teist taevapoolt valgustas aga endiselt ere päike. See tekitas kummalise valgusefekti: nagu viibitaks kinos ja vaadataks pimedas saalis filmi. Vihmavari tal oli, kuid äikese kätte jääda ta küll ei tahtnud.

„Ma näitan, kus kandis hostel asub, siis lähete ise edasi,” lausus ta naisele.

Naine vaatas talle silmapilgu otsa, tema näole ilmus lisaks etteheitvale ilmele irooniline muie, kuid ta ei öelnud midagi. Bussist välja ronides oli õpetajanna kaks kohvrit enda kätte haaranud, jättes kolmanda, kõige raskema, tema hoolde. Ta püüdis seda tarida, kuid aeg-ajalt jäid kohvri rattad kuhugi kinni ning tänavanurkadele jõudes tuli kohver üles tõsta.

„Olen kuulnud, et turistid saavad ostetud raamatud postiga sihtkohta, et ei peaks lennukile minnes pagasi ülekaalu eest maksma,” ütles ta üliettevaatlikul toonil, vältides sihilikult konkreetsust. Püüdes anda vihjet, ehkki oli sellisest raamatute saatmise viisist vaid kuulnud.

„Ei,” teatas naine resoluutselt, „mina seda ei tee, mina tahan raamatuid, mis ma ostan, reisi ajal lehitseda. Siis olen veel rohkem kohal!” Tema hääletoon ja pilk muutusid otsustavaks. Äkitselt pöördus ta, nagu oleks talle midagi meelde tulnud, tema poole küsimusega:

„Kus teil siin katoliku kirik asub? Ma pean kindlasti missale minema.” Ja nähes tema jahmunud pilku, hüüatas õpetajanna: „Ei, ei, muidugi mitte praegu, kirikusse lähen ma hommikul!” Ütles ja vaatas vilksti mustade pilvede poole.

Ta seletas, et kirik asub lähedal. See näis õpetajannale meeldivat. Tema nägu selgines pisut.

Raekoja platsi poole liikudes tundis ta, kuidas higi hakkab voolama. Ta peatus ja pühkis taskurätikuga nägu. Õpetajanna lehvits oma sajanditagust rõivastust meenutavas taevassinises ürbis paar sammu eespool, silmitsedes vanalinna kirikutorne. Eemalt vaadates meenutas ta maa peale laskunud pilve. Lämbe kuumus mässis nad endasse nagu kilesse.

„Millal need kirikud ehitatud on? Kes ehitas?” uuris õpetajanna ja tema ilme väljendas siirast huvi.

Ta nimetas aastaarve ja selgitas ajalugu ning ütles, kes tol ajal valitsejateks olid. Näitas külalisele eemalt vana apteeki, soovitades võimaluse korral sinna sisse astuda. Jah, muidugi mitte nüüd, vaid mõni teine kord. Naise näole tekkis taas irooniline muie.

Ta tundis, et oleks pidanud üht-teist ka õpetajanna kodumaa kohta küsima, aga tema mõtted olid suunatud iga hetk algavale äikesele ja sellele, kuidas kiiremini bussipeatusse jõuda. Ja mida ta õigupoolest oleks küsima pidanudki? Kas president Peróni kohta? Või hoopis Argentina koolisüsteemi kohta? Perónist nagu ka tema abikaasast Evitast oli ta ajakirjandusest üht-teist lugenud. Ja huntast. Aga nii kuum oli ja kas nad oleksid pidanud sellest kõigest äikesepilvede all vestlema, tema pealegi oma viletsavõitu inglise keeles, mõtted mujal.

„Nüüd olete siis vabad,” möönis õpetaja mõtlikult. Ta noogutas. Tõesti oli palav.

Äkki asuski naine oma kodumaast rääkima. Tema hääletoonis oli midagi palavikulist.

Tal oli tunne, et veel paar sammu ja ta minestab. Võõras pidas vist enesestmõistetavaks, et ta äikesest välja tegemata temaga hostelini kaasa kõmbib, rasket raamatukohvrit tarib ning vabadusvõitlusest vestleb, küsimata kordagi, kas ta kuhugi mujale ei kiirusta, sest äike oli ju kohe algamas, mõtles ta uut nõrkushoogu tundes. Palavust polnud ta kunagi talunud.

Hosteli juurde viiva tänava nurgal vaatas ta kella. Bussini, millele ta kindlasti jõuda kavatses, oli väga vähe aega.

Ta tundis meelepaha — eelkõige iseenda vastu: jah, õpetajanna pääseb kohe-kohe hostelisse varju alla, temal aga tuleb pea kilomeetri jagu tagasi joosta. Ta silmitses murelikult taevast. Juba oligi kuulda äikesekõminat. See muutus üha kõvemaks.

Naine muudkui kõneles. Tema ei jaksanud enam kuulata.

„Mis oleks, kui paneks kohvri maha, ütleks head aega ja läheks oma teed,” arutas ta endamisi. Jõudmata äkki pähe tulnud mõtet lõpuni mõelda, nägi ta, kuidas õpetajanna kannal viihti ringi pöörab ning tema suureks hämmastuseks talle ühtäkki armulikult naeratab.

„Nagu loeks mõtteid,” käis tal läbi pea.

Veel paarsada meetrit, siis on nad lõpuks ometi kohal. Oli ka viimane aeg.

Ta ei mäletanud, et selles kohas varem mingit hostelit oleks olnud. Aga nüüd oli! Ju see oli siis siia hiljaaegu tekkinud. Tema meelest oli samas majas asunud mingi kauplus, kus müüdi asutustele paberit ja kontoritarbeid. Igasuguseid majutus- ja söögikohti tuli kogu aeg juurde, küllap tõsteti ajale jalgu jäänud paberipood välja.

Ilmselt palavuse tõttu oli hosteli uks pärani lahti. Vestibüülis ja administraatorileti taga valitses inimtühjus. Kuskil ei olnud mitte kedagi. Ei ühtki turvameest. Õnneks oli hostelis siiski pisut jahedam kui väljas.

Talle tundus, et kui ta siin veel kaua seisab, jääb ta ka järgmisest bussist maha. Ta kujutles, kuidas poeg tema hilineemisest närvitsema hakkab. Taevas kõmises kurjakuulutavalt. Jah, ta peaks helistama, aga äikese ajal mobiiltelefoniga kõnelda tundus talle kahtlane. Selle eest oli hoiatatud.

Süda tagus ja kurk kuivas. Õhk oli elektrit täis, taevas linna kohal muutus iga minutiga üha hämaramaks, ehkki kell polnud veel kuigi palju. Kusagilt ujusid välja eriti mustad pilvesagarad, moodustades suurte pilvemassiivide ümber salapäraseid mustreid. Linn mähkus kummalisse hämarusse. Midagi sellist polnud ta varem kunagi näinud. Õpetajanna ei teinud aga ilmast väljagi. Tema näol püsis etteheitev ilme ja tundus, nagu viibiks ta oma mõtetes kusagil mujal.

Jah, ta oleks pidanud kohe, kui nad bussilt maha tulid, teatama, et ta kiirustab ja et teda oodatakse. Aga ta polnud seda teinud. Ilmselt oli ta peljanud õpetajanna etteheitvat ilmet ning ebamugavustunnet, mida see temas tekitas. Ta oli temaga kaasa kõndinud, enesetunne nagu algklassiõpilasel, kes polnud tahtnud matkale minna, kuid suutmata ühtki päästvat põhjust õpetaja tarvis välja mõelda, vantsis nüüd vastu tahtmist kaasa, meel must.

Minutid kulusid.

„Hallo, kus administraator on? Ja portjee!” hüüatas õpetajanna äkitselt inglise keeles üle vestibüüli ja vaatas siis tema otsa. Ta kehtas õlgu. Võõras oli ta ära vaevanud. Ta tahtis siit nii kiiresti kui võimalik minema saada.

Avatud uksest oli näha, kuidas inimesed mööda tänavaid tõttasid nagu sipelgad enne sadu.

Lõpuks ruttas kohale mustas ülikonnas ja hingeldav administraator, särginööp kuumuse pärast lahti. Õpetajanna ära kuulanud, uuris mees mingist raamatust tema broneeringut, siis aga juhatas ootamatult elavnenud ja jutukaks muutunud õpetajanna teisele korrusele. Puutrepp, mis üles viis, oli erakordselt järsk. „Nagu taevatrepp,” mõtles ta alt üles vaadates.

Portjeed ei paistnud kusagilt välja ilmutat.

Administraatoriga vestlev õpetajanna vaatas korraks üle öla tagasi tema poole ja rehmas käega. Ta ei saanud aru, kas see tähendab, et tal on lubatud minna, või lootis naine, et küllap ta siiski järgneb neile ning vinnab tema raamatukohvri trepist üles. Et kui juba, siis juba. Kostis võtmeraginat ja õpetajanna jutuvada kadus kuhugi ruumisügavusse. Toas oli vist aken lahti, sest äkki läbistas vestibüüli ootamatu tuuleiil ja välisuks langes võimsa pauguga kinni.

„Loodetavasti ei läinud see lukku,” ehmus ta ja kuulatas ülalt kostvaid hääli. Seal vesteldi endiselt. Siis, mõelnud hetke, veeretask ta raamatukohvri otsustavalt administraatorileti kõrvale trepikäsipuu varju ning kiirustas uksest välja. Kauem polnud tal võimalik oodata.

Ega ta kujutlenudki mingit pidulikku hüvastijättu, veel vähem kätlemist. Vaevalt nad enam kunagi kohtuvad.

Ta tormas minema.

Äikesekõmin paisus üha valjemaks. Õhk virvendas. Koorti kits Toompea jalamil näis liigutavat. Aga ta andis endale aru, et see on õhk, mis vibreerib. Kogu linn tundus äikese-eelses õhus kuidagi teistsugune.

Ta vaatas kella. Kui ta eelmisele bussile oleks jõudnud, oleks ta juba kohal. Jõudnud Raekoja platsile, kiirendas ta sammu.

Buss tuhises peatusse ja oli rahvast tulvil. Just sel hetkel, kui ukseid sulgusid, hakkas sadama. Järgmise kümme minuti jooksul kuulis ta, kuidas tugev vihm vastu bussikatust rabiseb. Taevas kõmises. Laeluigid pandi kinni, kuid vett voolas sellest hoolimata bussipõrandale. Väljas kallask nagu oavarrest,

uduseks tõmbunud akendest oli võimatu välja näha. Üks taevapool oli süsimust, teine veel sinetas kergelt servast. Ta nägi välke sähvimas ja kuulis kõrvulukustavaid äikeseprahvatusi. Imelik oli sõita seesuguses sajus. Aga mingit hirmu ka ei olnud. Buss liikus kindlalt nagu jõelaev, ainult tunne oli väga ebareaalne.

Kui ta sihtpunkti jõudis, oli sadu üle ja päike paistis. Üksikuid harvu vihmapiisku siiski langes. Teel olid suured loigud. Raudteed ületades märkas ta paarisaja meetri kaugusel raudteesilla lähedal murdunud puid. Tänavad olid täis väikseid ja suuremaid oksi. Kuiva maad oli nii vähe, et jalad said kõndides märjaks. Ta valas vee kingadest välja ja otsis muruga kaetud teeservast tahedamaid kohti. Kiiret polnud õieti kuhugi, sest niikuinii oli ta hiljaks jäänud, kuid kes see ikka äikese ajal täpsusest räägib...

„Imelik naine,“ mõtiskles ta õpetajannat meenutades. Sellest, et head õpetajad olevat hüpnosisöörid, oli ta kuulnud. Ta ei mäletanud enam täpselt, kas seda oli öelnud ülikooliaegne pedagoogikalektor või flanellograafiga imetrikke teinud metoodikaõppejõud.

Kui ta värava ette jõudis, märkas ta, et midagi on aias teisiti. Äkki sai ta aru: valgus langes õuele täiesti teistmoodi. Õu tundus kuidagi eriliselt avar ja valge.

Alles nüüd nägi ta, et maja kõrval, otse vundamendi ääres kasvanud vana kõrge kuusk lamas — nii pikk kui lai — jalgteel. Kogu eesaed oli oksi täis. Kuuse tüvi oli langedes riivanud akna all seisnud autot ja selle lössi vajutanud. Vana Moskvitš 407 seisis kõrval tervena, vaid katus oli pisut mõlksis.

Poeg oli tulnud trepile ja uuris toimunut.

Kuusk ei olnud kukkunud tormi ajal, vaid siis, kui torm oli juba lõppenud, päike paistis ja midagi enam justkui karta polnud. Umbes kakskümmend minutit tagasi, arvas poeg pilku kellale heites.

Äkki oli kostnud õuest valju raginat ja puu prantsatanud maha. Tuulekeeris oli tüve juurte küljest lahti väänanud ja puu, mis otsekui sisemise jõu mõjul tormi vaibudes veel pisut aega püsti oli seisnud, murdus.

See oli võimas tromb, mis siin oma laastamistööd tegi. lilingud olid tulnud maa poolt, kihutanud mööda raudtee äärt, murdes teele jäävaid puid ja purustades katuseid, siis linna piiril asuva jõe kohal vanal raudteesillal äkilise pöörde teinud ja läbi aia tuisates teele ette jäänud kuusest kinni haaranud. Kõik oli alanud äkki. Kui õues istunud poeg ja tema elukaaslane ühes lapsega aiast tuppa olid jooksnud ja rõduukse tohtu jõupingutusega kinni said lükatud, oli katusealune äkki undama hakanud nagu õhku tõusvas lennukis. Aga katus oli uus ning pidas vastu.

Ta püüdis mitte mõelda, mis oleks juhtunud siis, kui ta oleks tulnud eelmise bussiga, tolle samaga, mille peale ta iga hinna eest jõuda oli tahtnud, ning kuusk oleks murdunud siis, kui tema mööda pikka jalgrada maja poole oleks kõndinud. Ja ta mõtles igavese õpilase tundele, mis teda koos õpetajannaga läbi linna kõndides oota-matult oli tabanud. Jah, ta oli kaalunud mõtet naise kohver Raekoja platsil maha panna ning oma teed minna, aga veel enne, kui ta äkki pähe tulnud mõtte lõpuni jõudis mõelda, oli õpetajanna ringi pööranud ja talle armulikult naeratanud. Nagu teaks ta midagi, mida tema ei teadnud. Või nagu peaks tema õpetajannale tänulik olema, et võib teda abistada, mitte aga vastupidi. Abistaja ja abistatava rollid olid mingil hetkel vahetunud. See hetk oli talle märkamatuks jäänud.

Jah, ta oli püüdnud teha kõik, et kaugelt saabunu oma reisiga rahule jääks, kuigi võõral oli algusest peale olnud etteheitev ilme nagu mask näol, haihtudes sealt vaid korra.

Murdunud kuuse kõrval seistes ja puutüvelt aastaringe kokku lugeda püüdes meenus talle, et tegelikult oli õpetajanna juba bussis öelnud, et on kogenud reisija.